

הערות בעניני בורר - שיעור 697

I. המהות של המלאכה עיין באגלי טל (מלאכת זורה חות ו - ס"ק ה-ו)

- (א) מלאכת בורר הוי דין בהפסולת הנדחה לחוץ (בשם בעל המאור ק"ו) וכן דעת רש"י (ע"ד ד"ה מיני אוכלין ולא שני)
- (ב) מלאכת בורר הוי דין תיקון אוכלין ודין באוכלין ולא בפסולת (תוספות ע"ד ד"ה שני) ועיין בישועות יעקב (שי"ט - ה)
- (ג) מלאכת בורר הוי מעשה הפרדה ודין באוכל מתוך אוכל או פסולת מתוך פסולת (רמב"ן ור"ן ק"ו)

II. הנפקא מינה -

- (א) שיעור גרוגרות לאיסור בורר הוא - (א בפסולת לבד ב באוכל לבד ג) בשניהם ועיין בישועות יעקב (שי"ט - ה) ומנחת חינוך (חות ו)
- (ב) הבורר פסולת מתוך אוכל ונשאר עדיין קצת מהפסולת בהאוכל לדעת הבעל המאור אליבא דבבלי חייב להתוספות אם תיקן גרוגרות חייב ולהרמב"ן (ובירושלמי) אינו חייב עד שיברור כל הפסולת
- (ג) המוציא מקצת אוכל עם הפסולת עיין בט"ז (שי"ט - י"ג) דיקח קצת משקה עם הזכוב (דאין זה מעשה הפרדה או נטילת פסולת המאוכל) הבעל התניא (צסידורו) כתב שיש בזה חשש חיוב חטאת וכן דעת החזו"א (תיקון אוכל)
- (ד) בשני מיני אוכלים אם יש איסור בורר חזקיה אמר חייב ור' יוחנן אמר פטור ולכאורה תוספות (ע"ד ד"ה שני) פסק כחזקיה ורש"י לא גרס "שני" ופסק כר' יוחנן דפטור (ירושלמי ז - ז דף מ"ט:) דהמלאכה על ברירת הפסולת ועיין בבה"ל (שי"ט - ג ד"ה הוי לפניו) דמעשה הפרדה או תיקון אוכל הוא המחייב ודלא כהפמ"ג
- (ה) הבורר במין אחד - להירושלמי יש בורר במין אחד וכ"כ הט"ז (פק"ז) דיש כאן מעשה הפרדה ולהבבלי ולהתה"ד (נ"ז) והרמ"א (שי"ט - ג) אינו בורר דאין כאן שם פסולת רק עדיפות בעלמא

III. מה נקרא מין אחד - יש בו חמשה יסודות

- (א) צריכים להיות שוים בשם, בטעם, ובמראה ובדרך כלל מוכרים יחדיו ואין בו תשמיש אחר כגון בגדי קטנים ובגדי גדולים או כפות בשרי וחלבי ואין כאן רק העדפה כלבד ולא הקפדה גמורה ולכן זה חשיב מין אחד ומותר לברור אחד מחבירו (תה"ד נ"ז ורמ"א שי"ט - ג והברכי יוסף סק"ד ורוב הפוסקים) אמנם דעת הט"ז (סק"ז וי"ז) וכן משמע מהירושלמי (ז - ז) דרמונים מתוך רמונים הוי בורר והתי"א (ט"ז - ה) והמאמר מרדכי (ה) והכלכלת שבת החמירו כהט"ז אמנם המ"ב (שי"ט - ט"ו) פסק כהרמ"א וכן נוהגין לכן גדולים וקטנים שלמים ושבורים באותו מין חשיב מין אחד משא"כ בגד גדול ובגד קטן שלכל אחד יש תשמיש אחר ודאי חשיב כב' מינים שיש בו הקפדה אמנם הטרי יותר ופחות טרי או הרך יותר ופחות רך חשיב מין אחד שזה בדרך כלל עדיפות ולא הקפדה
- (ב) מין אחד מתחילת בריאתם - כמו ביצה חלמון וחלבון וחלקים שונים בעוף ובדג י"א

דהוי מין אחד אע"פ שהם חלוקים בטעם ובמראה וגם רוב תשמישם לאכילה ביחד וי"א שהם ב' מינים (מ"ב ל"ח והמג"א כנגד הלבוש) וטוב להחמיר

ג) סחיטת שאר פירות וכבשים ושלקות לגופם לא חשיב מין אחד דקודם הסחיטה אין כאן תערובת כלל אלא פרי ולכן נקרא אוכלא דאפרת וזה גוף אחד ולא מין אחד

ד) מים ויין צלולים שיש בהם קסמים דקים אפילו להט"ז אין בו איסור כיון שאין לקסמים חשיבות בעצמם הם בטלים להמים והרי זה נחשב כגוף אחד כמו סחיטת פירות ולא כמין אחד אליבא דהט"ז וע"ע בבה"ל (שי"ט - י ד"ה סו"ל)

ה) אמנם חלק מהמין שאינו ראוי לו כגון פרי שיש בו פגימה וכדומה נחשב כב' מינים מדרבנן וצריך להסיר ולאכול לאלתר (מ"ב סק"ז)

IV. מה נקרא לאלתר - יש ד' שיטות

א) כל זמן שאין עוד סעודה אחרת מפסקת ואפילו כמה שעות (ב"י בשם הר"ן והר"ח)

ב) אחר שעה נעשה בורר לאוצר (ראב"ן והמרדכי והמ"ב שכ"א - מ"ה)

ג) אוכל מתוך פסולת אחר שעה (ראב"ן) אוכל מתוך אוכל לאותו סעודה (בה"ל ד"ה שזיר)

ד) לאלתר ממש (תוספות ירושלים ובה"ל שי"ט - ח ד"ה וכל) והמ"ב (סק"ד) והמג"א (שכ"א - ט"ו) פסקו כהראב"ן דדוקא שעה ואפילו פחות משעה אסור אם אינו צריך שעה (אג"מ ד - ע"ד - י"ג)

V. שאלות הנוגע לענין לאלתר שמירת שבת כהלכתה (פרק ג)

א) מסתבר שהבורר כלי כדי להשאילו לחבירו גם אם ישתמש בו רק לאח"ז נקרא לאלתר (הערה קפ"ה)

ב) המוציא אבידה מן האשפה להחזירה צ"ע אם נחשב לאלתר (שס)

ג) חז"ל לא ביארו לנו השיעור דלאלתר בדברים שאינם נאכלים (הערה קפ"ו)

ד) ספרים המונחים במעורב אסור למינם על מנת לסדרם במקומם בארון הספרים אבל אם רצונו להסיר את הספרים מעל השולחן והוא לוקח מן הבא לידו כל ספר וספר המונח על גבי השולחן בפני עצמו ומחזירו למקומו בארון מותר (שס סעיף פ"ה)

ה) דפים של ספר וכדומה שנפלו ממקומם ונתפזרו אסור למיין אותם להחזירם למקומם בספר אלא אם כן רוצה להשתמש בדפים אלו מיד והוא ממיין אותם כדי שיוכל לקרא בהם (שס סעיף פ"ד)

ו) בירר לאותה סעודה ואח"כ נמלך לעזבה לסעודה אחרת צ"ע אם זה מותר (הערה ר"ו) ודלא כהשער הציון (שי"ט - ה)

ז) עוזרת שכוררת מפני שאין לה פנאי להכין לאלתר או שאדעתיה דנפשיה כעביד אסור (הערה ק"ז)

ח) בורר ביום קודם השקיעה ואוכל במוצאי שבת מותר (הערה קפ"ז)

ט) בורר לאורחים שיודע שוודאי אינם אוכלים אלא לכבדם מקרא לאלתר (הערה קט"ו)

י) בורר לצידה לדרך צ"ע אם יש להתיר (הערה קט"ו)

נפסם לעלו נשאות אבי אורי ל' אלו"עזר ל'סא ב"ר יעקב ארזב' ע"ה לא' אורתי' האשה רחל ב"ר גרשון חנוך העניך הכהן ע"ה